

Dr. Genersich Antal és a „Szepesség – Akkor és most”

Bugyik Edina ■ Szende Béla dr.

Semmelweis Egyetem, Általános Orvostudományi Kar, I. Patológiai és Kísérleti Rákkutató Intézet, Budapest

Genersich Antal (1842–1918) korának kiemelkedő személyisége, nemzetközileg elismert patológus, iskola-teremtő tudós, gyakorló orvos és közéleti személyiség.

Az 1991-ben létrehozott Genersich Antal Alapítvány célja névadójának, valamint a többi eredményes munkásságú Genersich családtag emlékének ápolása. Az Alapítvány évek óta foglalkozik a lengyel, magyar, német és szlovák civil szervezetek közötti együttműködés erősítésével. Ennek jeles bizonyítéka a 2010. szeptember 30.–október 2. között megrendezett konferenciasorozat, mely projekt megnevezése: „Szepesség – Akkor és most”, és ennek keretében a család többgenerációs működését, kiemelkedő tagjainak életművét is ünnepelték.

Az igényes szervezésű rendezvénysorozat első napján, Késmárkon került sor dr. Genersich Antal emléktáblájának felavatására, annak a háznak a falán, ahol Genersich Antal gyermekeivel töltötte (Hradné námestie 51.). A táblát Ing. Igor Šajtlava, Késmárk polgármestere, valamint dr. Szerencsés János, a Magyar Köztársaság kassai főkonzulja leplezte le (1. ábra).

A konferenciasorozat programjában számos szlovák, magyar, illetve lengyel nyelven tartott előadás kapott helyet. A Késmárki Orvosegyesületet és az orvoslás történetét Késmárkon dr. Peter Slovik mutatta be. Milan Choma tanár, helytörténész a késmárki születésű Genersich testvérek életútját méltatta: Keresztély (1759–1825) evangélikus lelkészként, esperesként működött szülővárosában, János (1761–1823) késmárki professzorsága után az egyháztörténet és egyházi jog professzora lett Bécsben, Sámuel (1768–1844) Lőcse város „fizikusa” (orvosa) volt. János unokája volt Genersich Antal – az ő életútját és tudományos munkásságát a budapesti dr. Szekeres Ibolya és Bugyik Edina méltatta.

A Lőcsén megrendezett második napon a főszerepet az egykori „fekete város” (Mikszáth), Lőcse, a Szepesség, valamint a Tatra kapták. Lőcse hagyományait doc. Ivan Chalupický, PhD ismertette. PhD dr. Astrid Kostelníková-Zwillingová a lőcsei evangélikus temetőt mutatta be. Itt nyugszik a már említett lőcsei városi orvos, Genersich Sámuel. Életútját és a Szepesség botanikai feltárásában szerzett érdemeit dr. Varga Márton méltatta. A Szepesség és Magas-Tatra további kutatóiról, feltáróiról az érdi Magyar Földrajzi Múzeum igazgatója, dr. Kubassek János PhD adott elő. A kassai Šafárik

1. ábra

A frissen felavatott emléktábla Késmárkon. (A tábla szlovák nyelvű szövege magyarul: Itt élt fiatal korában Dr. Genersich Antal, a híres magyar patológus, a Kolozsvári és a Budapesti Egyetem rektora.) A táblát állította Késmárk Városa és a Genersich Antal Alapítvány. A magyar fél kérte, hogy a magyar szöveg is legyen a táblán. A területi Műemléki Főhatóság ezt a változatot hagyta jóvá

Egyetem névadóját, az európai jelentőségű szlavista, Pavol Jozef Šafárik (1795–1861) életútját az egyetem orvosi karának professzora, Rác Olivér mutatta be. Pavol Jozef Šafárik a késmárki líceumban Genersich Keresztély és Genersich János tanítványa volt, és ő maga is úgy említi tanárait, mint lelki atyjait.

A konferencia Nedecben folytatódott. Nedeci vendéglátónk Mgr. Ewa Jaworowska-Mazur, a Vármúzeum igazgatónöje. Zenon Swatek mérnök és Mgr. Ewa Sebestyén-Majchrowska a lubaczowi és az érdi Lengyel–Magyar Baráti Társaságot mutatta be. Dr. Szalay Csaba Imre prof. Orsós Ferenc (1879–1962) akadémikus munkásságát méltatta, kiemelve részvételét a szovjetek által kivégzett, több ezer lengyel tiszt katyni tömegsírjainak feltárásában 1943-ban.

Noha Genersich Antal élete és munkássága több forrásban is megjelent már, ezek régebbi írások, s nem árt a jelen olvasójának is feleleveníteni nagyjaink életművét. Genersich Antal (Nagyszombat, 1842–Budapest, 1918) orvosi tanulmányait Pesten végezte, orvostudományi oklevelet 1865-ben, sebészdoktori, szülész- és szemészmesteri okleveleket 1866-ban kapott. Már egyetemi

évei alatt kitűnt társai közül ösztöndíjat és több pályadíjat is elnyerve. Elévülhetetlen érdemeket szerzett 25 évi kolozsvári és 18 évi budapesti tevékenysége alatt. Kórboncnokként már fiatal orvos korától kezdve számos fontos felismerést tett. Ő volt az első, aki a neurofibromatosis örökletes voltára felhívta a figyelmet, miután tanulmányútja során Würzburgban F. D. von Recklinghausen (1833–1910), a kór leírója, rábízta a második neurofibromatosisban szenvedő betege boncolását. Genersich derítette ki, hogy az elhunyt családjában még van egy hasonló beteg. Magyarországon ő írta le elsőként az actinomycosist, szarvasmarhánál észlelt eset kapcsán. Más, paraziták által okozott betegségekkel (például trichinosis) is behatóan foglalkozott. Napjainkban is idézik, mint a gyermekkori enterocolitis necroticans első leíróját. R. Kochot megelőzve állapította meg, hogy az emberi tuberkulózis és a szarvasmarha gyöngykórja nem azonos betegségek. Az elsők közt hívta fel a figyelmet az alkohol szerepére a ma alkoholos cardiomyopathia néven ismert kór patogenezisében. Az említetteken kívül még számos problémával foglalkozott, amelyek átfogták a kórbonctan egész területét. Kiemelkedő szervezőtevékenységének köszönhetően két intézetet rendezett be és fejlesztett. A kezdetben szegényes, csupán egy-két helyiséges prospektúrából Genersich tervei alapján épült az 1872-ben megalakult kolozsvári egyetemen a Kórbonctani Intézet, majd 1895-ben megkapta a korábban anatómiai tanszék, a mai I. Patológiai és Kísérleti Rákkutató Intézet épületét, és újrászervezte a Budapesti Egyetem I. Kórbonctani Intézetét. Klinikopatológiai szemlélettel rendelkezett, ő volt az első Magyarországon, aki fontosnak tartotta, hogy rendszeres, szombatonkénti megbeszéléseken mutassák be az elmúlt hét boncolási anyagát, a klinikusok jelenléte mellett. Kolozsvári éveiben gyakorló orvosként is ténykedett, hatósági orvosként ellátta a vasútépítő munkások egészségi felügyeletét, és megfékezte a köztük kitért kolerajárványt.

1918. június 4-én bekövetkezett haláláig tevékeny irányítója maradt a magyar orvostudománynak. Végakarátának megfelelően holttestét Kolozsvárott temették el.

Genersich Antal nagy olvasottsága, kiváló megfigyelőképessége, logikus gondolkodása által mélyebbre látott,

mint mások, észrevett olyan összefüggéseket és kapcsolatokat, amelyek egy felületesen gondolkodó ember előtt rejtve maradnak. Ezt a képességét igazságügyi orvosként is eredményesen hasznosította. Emlékét a Genersich Antal Alapítvány mellett több szobor őrzi, például Kolozsvárott az Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) székházának dísztermében, a budapesti Szent István Kórház bejáratánál, valamint az I. Patológiai és Kísérleti Rákkutató Intézetben is. Ez utóbbi épület könyvtártermében őrzik a róla készült festményt, valamint megtalálható a munkásságának fontos eredményeit összefoglaló poszter is.

Külön köszönettel tartozunk a rendezvényszervező Genersich Antal Alapítványnak, különös tekintettel *dr. Tankó Attilára*, az Alapítvány titkárára, aki szívén viselve a rendezvény sorsát, mindent megtett a sikeres lebonyolítás érdekében. A programot támogatta a Nemzeti Civil Alapprogram (NCA) és az Oktatási, Audiovizuális és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA).

Felhasznált irodalom

- [1] *Tankó A., Péter M.* (szerk.): Genersich Antal emlékkönyv születésének 150. évfordulója alkalmából. Adatok a romániai magyar orvosok és gyógyszerészek munkásságáról. Genersich Alapítvány, Budapest, Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvostudományi Szakosztály, Kolozsvár, 1994.
- [2] *Péter M., Péter-H. M.*: Szepesszombati Genersich Antal (1842–1918). In: Hivatás és tudomány. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiemelkedő személyiségei. Szerk.: Kovács Kiss Gy. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2009.
- [3] *Kiss L.*: Az orvosi parazitológia megjelenése a közegészségügy hazai történetében. A parazitológia méltatlanul elfeledett magyar úttörője: Genersich Antal (1842–1918). *Orv. Hetil.*, 2009, 150, 175–177.
- [4] *Semmelweis Egyetem Levéltára* (1086 Budapest, Üllői u. 26.), 303. doboz.
- [5] *Semmelweis Orvostörténeti Levéltár* (1023 Budapest, Török u. 12.), 200, 201. doboz.
- [6] *Lőcsei Evangélikus Műemléktemető* (<http://www.locseitemeto.eoldal.hu/>).
- [7] *Szende B., Csoma M.*: *Pathologia hungarica in nummis*. Magyar Patológusok Társasága, Budapest, 2010.

(Bugyik Edina,
Budapest, Üllői út 26., 1085
e-mail: bedina@korbl.sote.hu)

Elegáns, 60 m²-es összterületű **belvárosi rendelő**mben a hét még szabad napjaira vagy fél napjaira **társrendelő kollégát** keresek.

A rendelő (összkomfortos lakásban váró + rendelő) Budapest új főutcáján helyezkedik el (a Károlyi palotára néz).

A szomszéd utcában parkolóház van.

Évek óta folyik benne heti 2 napon kardiológiai szakrendelés, ennek megfelelő felszereléssel + 2 computeres, párhuzamos nyilvántartással.

Telefon: 06-20-971-1711